

RAYMOND CARVER KATEDRAL

Çeviri: AYÇA SABUNCUOĞLU

♥ can
öykü

RAYMOND CARVER
KATEDRAL

Cathedral, Raymond Carver

© 1983, Raymond Carver; 1989, Tess Gallagher

© 2014, Can Sanat Yayınları Ltd. Şti.

Bu eserin Türkçe yayın hakları The Wylie Agency (UK) Ltd. aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Temmuz 2014, İstanbul

Bu kitabın 1. baskısı 3 000 adet yapılmıştır.

Yayına hazırlayan: Berrak Göçer

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Tasarım (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Azra Matbaası

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi D Blok 3. Kat No: 3-2

Topkapı-Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 27857

İç baskı ve cilt: Ayhan Matbaası

Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad. Gelincik Sokak No: 6 Kat: 3

Güven İş Merkezi, Bağcılar, İstanbul

Sertifika No: 22749

ISBN 978-975-07-2219-6

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

www.canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 10758

RAYMOND CARVER
KATEDRAL

ÖYKÜ

İngilizce aslından çeviren

Ayça Sabuncuoğlu

♥can

Raymond Carver'ın Can Yayınları'ndaki diğler kitapları:

Bilmezsiziz Aşk Nedir, 2011

Lütfen Sessiz Olur musun, Lütfen?, 2012

Aşk Konuştuğumuzda Ne Konuşuruz, 2013

RAYMOND CARVER, 1938'de Oregon'da doğdu. Lise öğrenimini yarıda bırakıp Chicago ve Humboldt devlet üniversitelerinde, dünyaca ünlü Iowa Yazarlık Atölyesi'nde öğrenimini tamamladı. Öykülerini yayımlamaya üniversitenin dergisinde başladı. İlk öyküsü 1960'ta yayımlandı. 1976'da yayımlanan öykü derlemesi *Lütfen Sessiz Olur musun, Lütfen?* 1977 National Book Award'da ilk beşe girdi. Çok erken yaşta evlenen Carver, ailesini geçindirmek için bir yandan yazarlık uğraşını sürdürürken, öte yandan hademelik, servis elemanlığı, benzincilik gibi farklı iş kollarında çalıştı. Sonraları ABD'nin çeşitli üniversitelerinde yaratıcı yazarlık dersleri verdi ve Syracuse Üniversitesi'nde İngiliz edebiyatı profesörü oldu. 1988'de Amerikan Güzel Sanatlar ve Edebiyat Akademisi'ne üye seçildi ve aynı yıl akciğer kanserinden öldü.

AYÇA SABUNCUOĞLU, 1972'de İstanbul'da doğdu. Avusturya Lisesi'ni ve Boğaziçi Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Çevirmenlik ve kitap editörlüğü yapıyor. Bazı çevirileri: *Satranç* (Stefan Zweig), *Dokuz Buçukta Bilardo* (Heinrich Böll), *Amerika* (Franz Kafka), *Üç Deniz Öyküsü* (Joseph Conrad), *Umut Tarlaları* (José Saramago), *Lütfen Sessiz Olur musun, Lütfen?* (Raymond Carver), *Kardeşimin Gölgesinde* (Uwe Timm), *Dünyanın Ölçümü* (Daniel Kehlmann), *Birbirimiz Olmadan* (Martin Walser).

Tess Gallagher için ve John Gardner'ın anısına

İçindekiler

Tüyer	13
Şef'in Evi	37
Muhafaza	43
Kompartıman	55
Küçük, İyi Bir Şey	67
Vitaminler	97
Dikkatli	115
Nereden Aradığım	129
Tren	149
Ateş	159
At Başlığı	189
Katedral	211

TÜYLER

İşten arkadaşım Bud, Fran'le beni akşam yemeğine çağırdı. Karısını tanıımıyordum, o da Fran'i tanıımıyordu. Bu da bizi eşitliyordu. Ama Bud'la ben arkadaştık. Ve Bud'ın evinde küçük bir bebek olduğunu biliyordum. Bud bizi akşam yemeğine çağırdığında, o bebek sekiz aylık olmalıydı. O sekiz ay nereye gitmişti? Allah kahretsin, o günden beri geçen zaman nereye gitmişti? Bud'ın bir kutu puroyla işe geldiği günü hatırlıyorum. Onları yemekhanede dağıtmıştı. Tekel bayisinden alınma puroydu. Dutch Masters. Ama her puronun üstünde kırmızı bir etiket ve "OĞLUMUZ OLDU!" yazan bir kılıf vardı. Ben puro içmezdim ama yine de bir tane aldım. "İki tane al," dedi Bud. Kutuyu salladı. "Ben de puro sevmem. Bu onun fikri." Karısından söz ediyordu. Olla.

Bud'ın karısıyla hiç karşılaşmamıştım ama bir kere sinde telefonda sesini duymuştum. Bir cumartesi akşamüstüydü ve canım hiçbir şey yapmak istemiyordu. Ben de bir şey yapmak ister mi diye Bud'ı aradım. Bir kadın telefonu açıp, "Alo," dedi. Şaşaladım ve adını hatırlayamadım. Bud'ın karısı. Bud, onun adını bana defalarca söylemişti. Ama bir kulağımdan girip öbüründen çıkmıştı. "Alo!" dedi kadın yine. Televizyonun sesini duyabiliyordum. Sonra kadın, "Kimsiniz?" dedi. Bir bebeğin ağ-

lamaya başladığını duydum. “Bud!” diye seslendi kadın. “Ne?” dediğini duydum Bud’ın. Kadının adını hâlâ hatırlayamıyordum. Ben de telefonu kapadım. Bud’ı işyerinde bir dahaki görüşümde, aradığımı ona söylemedim tabii. Ama karısının adını söyletmeye özen gösterdim. “Olla,” dedi. Olla, dedim kendi kendime. *Olla*.

“Büyütülecek bir şey değil,” dedi Bud. Yemekhane-
de kahve içiyorduk. “Sadece dördümüz. Sen ve karın,
ben ve Olla. Abartılı bir şey değil. Yedi gibi gelin. Bebeği
altıda emziriyor. Daha sonra onu yatırır, biz de yemek
yeriz. Evin yeri kolay. Al sana harita.” Ana ve ara yolları,
sokakları gösteren çizgilerle dolu bir kâğıt verdi, üstünde
pusulanın dört kutbunu işaret eden oklar da vardı. Bü-
yük bir X evinin yerini gösteriyordu. “Sabırsızlıkla bekli-
yoruz,” dedim. Ama Fran çok da heyecanlı değildi.

O akşam, televizyon seyrederken, Bud’a bir şey gö-
türsek mi, diye sordum.

“Ne gibi?” dedi Fran. “Bir şey getir, dedi mi? Ben ne-
reden bileyim? Hiçbir fikrim yok.” Omuz silkti ve bana
o bakışıyla baktı. Daha önce Bud konusunu açtığımı
duymuştu. Ama onu tanımıyordu, tanımakla da ilgilen-
miyordu. “Bir şişe şarap götürebiliriz,” dedi. “Umurumda
değil. Neden şarap almıyorsun?” Başını iki yana salladı.
Uzun saçları omuzlarının üzerinde ileri geri sallandı.
Neden başka insanlara ihtiyacımız olsun ki? der gibiydi.
Birbirimize sahibiz ya. “Gel buraya,” dedim. Ona sarıla-
bileyim diye biraz daha sokuldu. Fran uzun boyluydu,
bir içim suydü. Beline kadar inen sarı saçları vardı. Saçı-
nın birazını elime alıp kokladım. Elimi saçına doladım.
Ona sarılmama izin verdi. Yüzümü saçlarına gömdüm
ve ona biraz daha sarıldım.

Bazen saç önüne gelirse, onu alıp omzunun üzerin-
den atması gerekir. Buna çok kızar. “Şu saç var ya,” der.
“Tam bir baş belası.” Fran bir sütçü dükkânında çalışıyor

ve işe giderken saçını toplaması gerekiyor. Her gece yıkaması ve televizyonun karşısında oturduğumuz sırada fırçalaması gerekiyor. Ara sıra saçını keseceğine dair tehditler savurur. Ama bunu yapacağını sanmıyorum. Saçını çok sevdiğimi bilir. Saçına deli olduğumu bilir. Saçı yüzünden ona âşık olduğumu söylerim. Saçını keserse onu sevmeyi bırakacağımı söylerim. Bazen ona “İsveçli” derim. Görerseniz İsveçli sanırsınız. Akşamları birlikteyken saçını fırçalardı ve yüksek sesle sahip olmadığımız şeyleri dilerdik. Yeni bir araba dilerdik, dilediğimiz şeylerden biri buydu. Ve Kanada’da birkaç hafta geçirebilmeyi dilerdik. Ama dilemediğimiz bir şey varsa, o da çocuktü. Çocuğumuz olmamasının nedeni, çocuk istemememizdi. Belki bir gün, derdik birbirimize. Ama şimdilik bekliyorduk. Beklemeye devam etmemiz gerektiğini düşünüyorduk. Bazı geceler sinemaya giderdik. Diğer geceler evde kalıp televizyon seyrederdik. Bazen Fran bana bir şeyler pişirirdi ve hepsini bir oturuşta yerdik.

“Belki şarap içmiyorlardır,” dedim.

“Yine de şarap al,” dedi Fran. “Onlar içmezse biz içeriz.”

“Beyaz mı kırmızı mı?” dedim.

“Tatlı bir şey götürüp götürmememiz umurunda değil. Ama bir şey götürüp götürmememiz umurunda değil. Bu senin şovun. İş gösterişe dökmeyelim, yoksa gitmem. Ahududulu kahveli kek yapabilirim. Ya da küçük yuvarlak keklerden.”

“Tatlıları vardır,” dedim. “Tatlı hazırlamadan insanları akşam yemeğine davet etmezsin.”

“Sütlaç çıkarabilirler. Ya da jöle! Sevmediğimiz bir şey,” dedi. “Kadın hakkında hiçbir şey bilmiyorum. Ne çıkaracağını nereden bileceğiz? Ya bize jöle verirse?” Fran başını iki yana salladı. Omuz silktim. Ama haklıydı. “Sana verdiği şu eski purolar,” dedi. “Onları al. Yemekten sonra

sen ve adam misafir odasına gidip puro ve Porto şarabı içebilirsiniz ya da filmlerdeki insanlar her ne içiyorlarsa.”

“Peki, sadece kendimizi götürürüz,” dedim.

Fran dedi ki: “Benim yaptığım ekmekten bir tane götürelim.”

Bud ve Olla kasabanın otuz kilometre kadar dışında yaşıyordu. Biz o kasabada üç yıl yaşamıştık ama Allah kahretsin, Fran ve ben kırlarda şöyle bir dolaşacak fırsat bulamamıştık. O dolambaçlı, dar yollarda arabayla gezmek iyi geliyordu. Akşamın ilk saatleriydi, hava güzel ve sıcaktı, otlaklar, demiryolu çitleri, eski ahırlara doğru ağır ağır ilerleyen sağmal inekler gördük. Çitlerde kırmızı kanatlı karatavuklar gördük, güvercinler samanlıkların etrafında çember çiziyordu. Bahçeler filan vardı, yabani çiçekler açmıştı ve yoldan içerlek küçük evler vardı. “Keşke burada bir evimiz olsaydı,” dedim. Boş bir düşünceydi, hiçbir yere varmayacak bir dilek daha. Fran cevap vermedi. Bud’ın haritasına bakmakla meşguldü. Onun işaretlemiş olduğu dörtyol ağzına geldik. Haritanın söylediği gibi sağa döndük ve tam olarak beş kilometre üç yüz metre gittik. Yolun sol tarafında bir mısır tarlası, bir posta kutusu ve uzun, çakıl döşeli bir garaj yolu gördüm. Garaj yolunun sonunda, gerideki ağaçların arasında, önünde veranda olan bir ev vardı. Evin bir bacası vardı. Ama yaz mevsimiydi, dolayısıyla elbette bacadan duman çıkmıyordu. Ama bençe güzel bir manzaraydı, Fran’e de böyle söyledim.

“Burası taşra,” dedi.

Garaj yoluna döndüm. Yolun her iki tarafında mısırlar boy atmıştı. Mısırlar arabadan yüksekti. Lastiklerin altında çakılların gıcırdadığını duyabiliyordum. Eve yaklaşınca, beyzbol topu büyüklüğünde yeşil şeylerin asmalardan sarktığı bir bahçe gördük.

“Nedir bu?” dedim.

“Ben nereden bileyim?” dedi. “Kabaktır belki. Hiçbir fikrim yok.”

“Hey, Fran,” dedim. “Sakin ol.”

Hiçbir şey söylemedi. Altdudağını içine çekip bıraktı. Eve yaklaştığımız sırada radyoyu kapadı.

Ön bahçede bir bebek beşiği duruyordu, verandada ise oyuncaklar vardı. Arabayı evin önüne çekip durdurdum. O sırada o korkunç feryadı duyduk. Evde bir bebek vardı, tamam ama bu çığlık bir bebek için fazla yüksekti.

“Neydi o ses?” dedi Fran.

Derken akbaba kadar kocaman bir şey ağır kanatlarını çırparak ağaçların birinden aşağı indi ve tam arabanın önüne kondu. Silkindi. Uzun boynunu arabaya doğru çevirdi, kafasını kaldırdı ve bize baktı.

“Vay canına!” dedim. Ellerim direksiyonda, öylece oturup yaratığa bakakaldım.

“İnanabiliyor musun?” dedi Fran. “Daha önce hiç gerçeğini görmemiştim.”

İkimiz de onun bir tavus kuşu olduğunu biliyorduk tabii ama kelimeyi yüksek sesle söylemedik. Sadece seyrettik. Kuş, kafasını havaya kaldırdı ve o kulak tırmalayıcı çığlığı yine koyverdi. Tüylerini kabartmıştı ve konduğunda olduğunun iki katı kadar görünüyordu.

“Vay canına!” dedim yine. Ön koltukta olduğumuz yerde kaldık.

Kuş biraz ilerledi. Sonra kafasını yana çevirdi ve yerini sağlamladı. Parlak, vahşi gözü tam üstümüzdeydi. Kuyruğu kalkıktı, katlanıp açılan büyük bir yelpaze gibiydi. O kuyrukta gökkuşağının bütün renkleri vardı.

“Tanrı’m,” dedi Fran usulca. Elini dizime koydu.

“Vay canına!” dedim. Başka söylenecek bir şey yoktu.

Kuş, o tuhaf inleme sesini bir kez daha çıkardı. “*Mey-ov, mey-ov!*” diyordu. Gece geç saatte ve ilk kez duydu-

ğum bir şey olsaydı, ölmekte olan biri ya da vahşi ve tehlikeli bir yaratık sanırdım.

Sokak kapısı açıldı ve Bud verandaya çıktı. Gömleğini ilikliyordu. Saçları ıslaktı. Az önce duştan çıkmış gibiydi.

“Kapa gaganı, Joey!” dedi tavus kuşuna. Kuşa ellerini çırptı, yaratık da biraz geri çekildi. “Bu kadarı yeter. Tamam, kapa gaganı! Kapa gaganı, moruk!” Bud basamaklardan indi. Arabaya gelirken gömleğini içine soktu. Her zaman işte giydiği şeyleri giymişti: blucin ve kot gömlek. Benim üzerimde bol pantolon ve kısa kollu spor gömlek vardı. Ayağымda kaliteli mokasenlerim. Bud’ın üzerindeki görüncü, giyinip kuşanmış olmam hoşuma gitmedi.

“Gelebilmenize sevindim,” dedi Bud arabanın yanına gelince. “İçeri buyurun.”

“Selam Bud,” dedim.

Fran’le ben arabadan indik. Tavus kuşu biraz yana çekildi, kötü kötü bakan kafasını sağa sola oynattı. Onunla aramızda biraz mesafe bırakmaya dikkat ediyorduk.

“Evi bulmakta zorlandınız mı?” dedi Bud bana. Fran’e bakmamıştı. Tanıştırılmayı bekliyordu.

“Yol tarifi iyiydi,” dedim. “Selam Bud, bu Fran. Fran, Bud. Senin hakkında çok şey anlattım, Bud.”

Bud güldü ve el sıkıştılar. Fran, Bud’dan uzundu. Bud’ın başını yukarı kaldırması gerekiyordu.

“Boyuna senden söz ediyor,” dedi Fran. Elini geri çekti. “Bud şöyle, Bud böyle. Buralarda sözünü ettiği tek insan sensin. Seni tanıyor gibiyim.” Gözü tavus kuşunun üzerindeydi. Hayvan verandaya yaklaşmıştı.

“O benim arkadaşım,” dedi Bud. “Benden söz *etmeli*.” Bud böyle söyledi, sonra da sırtarak koluma hafifçe vurdu.

Fran elinde somun ekmekle duruyordu. Onu ne yapacağını bilmiyordu. Bud’a verdi. “Size bir şey getirdik.”

Bud somunu aldı. Evirip çevirdi ve şimdiye dek gördüğü ilk somun ekmekmiş gibi baktı. “Çok nazıksınız.” Somunu yüzüne götürüp kokladı.

“Fran pişirdi o ekmeği,” dedim Bud’a.

Bud başını salladı. Sonra şöyle dedi: “İçeri girelim de eş ve anneye buluşalım.”

Olla’dan söz ediyordu tabii. Olla etraftaki tek anneydi. Bud bana kendi annesinin öldüğünü ve babasının Bud küçükken çekip gittiğini anlatmıştı.

Tavus kuşu önümüz sıra seğirtti, sonra Bud kapıyı açtığına verandaya sızdı. Evin içine girmeye çalışıyordu.

“Ayy,” dedi Fran, tavus kuşu bacağına sürtününce.

“Joey, kahretsin,” dedi Bud. Kuşun kafasına bir tane patlattı. Tavus kuşu verandada geriledi ve silkindi. Silkinirken kuyruğundaki telekler birbirine vurdu. Bud onu tekmeleyecek gibi yaptı ve tavus kuşu biraz daha geriledi. Sonra Bud bize kapıyı tuttu. “Olla kahrolası yaratığı eve alıyor. Yakında kahrolası masada yemek yiyip kahrolası yatakta uyumak isteyecek.”

Fran kapının hemen iç tarafında durdu. Dönüp mısır tarlasına baktı. “Güzel bir eviniz var,” dedi. Bud hâlâ kapıyı tutuyordu. “Öyle değil mi, Jack?”

“Aynen,” dedim. Bunu demesine şaşırılmıştım.

“Böyle bir ev öyle sanıldığı gibi matah değildir,” dedi Bud, hâlâ kapıyı tutarak. Tavus kuşuna doğru tehditkâr bir hareket yaptı. “İnsanı ayakta tutar. Bir an bile sıkıcı geçmez.” Sonra şöyle dedi: “İçeri girin, millet.”

Dedim ki: “Hey, Bud, şurada yetişen ne?”

“Onlar domates,” dedi Bud.

“Benimki de ne çiftçidir ya,” dedi Fran ve başını iki yana salladı.

Bud güldü. İçeri girdik. Saçını topuz yapmış, etine dolgun, ufak tefek bir kadın bizi oturma odasında bekliyordu. Ellerini önlüğüne sarmıştı. Yanakları kıpkırmızıy-

dı. İlk başta, nefes nefese kalmış ya da bir şeye kızmış olabileceğini sandım. Bana şöyle bir göz attı, sonra bakışları Fran'e yöneldi. Düşmanca değildi, sadece bakıyordu. Gözlerini dikip Fran'e baktı ve kızarmaya devam etti.

Bud dedi ki: "Olla, bu Fran. Bu da arkadaşım Jack. Jack hakkında her şeyi biliyorsun. Millet, bu Olla." Olla'ya ekmeği uzattı.

"Nedir bu?" dedi Olla. "Ah, ev yapımı ekmek. Şey, teşekkürler. İstedığınız yere oturun. Rahatınıza bakın. Bud, neden ne içmek istediklerini sormuyorsun? Ocakta yemeğim var." Olla böyle söyledi ve ekmekle birlikte mutfağa geri döndü.

"Buyurun, oturun," dedi Bud. Fran'le ben kanepeye kendimizi pat diye bıraktık. Cebimden sigaramı çıkardım. Bud, "İşte küllük," dedi. Televizyonun tepesinden ağır bir şey aldı. "Bunu kullan," dedi ve nesneyi önündeki sehpanın üstüne koydu. Kuğu şekli verilmiş cam küllüklerden biriydi. Sigarayı yaktım ve kibriti kuğunun sırtındaki açıklıktan içeri attım. Kuğunun içinden küçük bir duman bulutunun çıktığını gördüm.

Renkli televizyon açıldı, bir an ona baktık. Ekranda, modifiye arabalar pisti tam gaz turluyordu. Spiker ciddi bir sesle konuşuyordu. Ama biraz da heyecanını bastırıyor gibiydi. "Hâlâ resmî onaylamayı bekliyoruz," dedi spiker.

"Bunu seyretmek ister misiniz?" dedi Bud. Hâlâ ayakta duruyordu.

Umurumda olmadığını söyledim. Gerçekten de değildi. Fran omuz silkti. Benim için ne fark edebilir? der gibiydi. Gün zaten mahvolmuştu.

"Sadece yirmi tur filan kaldı," dedi Bud. "Başa baş gidiyorlar. Daha önce büyük bir zincirleme kaza oldu. Yarım düzine araba yarış dışı kaldı. Bazı sürücüler yaralandı. Ne durumda olduklarını henüz söylemediler."

Gazete her gün eve gelirdi. Erkek ilk sayfadan sonuna kadar okurdu. Sandy onun her şeyi okuduğunu görürdü, ölüm ilanlarına varana kadar, belli başlı şehirlerin hava sıcaklıklarını gösteren bölümü de, şirket birleşmeleri ve faiz oranlarını yazan ekonomi sayfasını da. Sabahları, erkek ondan önce kalkar ve tuvaleti kullanırdı. Sonra televizyonu açar ve kahve yapardı. Sandy onun günün o saatinde iyimser ve neşeli göründüğünü düşünürdü. Ama Sandy işe gitmek için evden çıktığı sırada, erkek kanepeye kurulmuş, televizyon da açık olurdu. Çoğunlukla akşamüstü Sandy eve döndüğünde televizyon hâlâ açık olurdu.

Yaşamın acı yüzüyle bu kadar erken tanışmasaydı, kuşkusuz yine yazar olurdu ama hiçbir zaman okurları tarafından böyle sahiplenilmezdi Raymond Carver. Gençlerin haytalık yapıp havai aşklar kovaladığı yaşlarda o evli ve iki çocuk babasıydı. Hayatı öğrenmenin yolu, bulduğu her işte çalışmaktı. Benzincide çalıştı, hademelik, garsonluk yaptı. Yaşananlar, kâğıda döküldüğünde bazen Çehov tadındaydı, bazen Kafka... İnsanların yaşamlarında barınan, gizlenen öyküleri, yalın, gerçekçi, acıtan şiirsel bir dille yansıttı. Yenilenler içkiye sığınırken, kısa öykü türünü yeniden var eden Carver, her başarısında içti, çok içti, ölümüne içti...

Yazarın en başarılı eseri olarak değerlendirilen *Katedral*, kitabına adını veren öykünün yanı sıra, "Küçük, İyi Bir Şey" ve "Nereden Aradığımı" gibi ödüllü öyküleri de içeriyor.

